

UNELE PROPUNERI PRIVIND ÎMBUNĂȚĂȚIREA PROIECTULUI CODULUI EDUCAȚIEI

Mihai CORJ,
doctor în drept, conferențiar universitar

SUMMARY

This article describes some proposals made by the author to improve the Education Code. Also the author reflects on moments with perpetual regret so far, when holders of diplomas of special secondary education (college) and diplomas of higher education has now been admitted to a second faculty still are in a situation of uncertainty, because they do not know that if they will apply or not to BAC exams.

* * *

În acest articol sînt descrise unele propuneri efectuate de către autor privind îmbunătățirea proiectului Codului educației. De asemenea autorul reflectă asupra unor momente ce cu regret perpetuă pînă în prezent, cînd deținătorii diplomelor de studii medii speciale (colegiu) și ai diplomelor de studii superioare, fiind actualmente totuși admiși la a doua facultate, se află într-o situație de incertitudine, deoarece nu cunosc faptul, dacă li se va solicita sau nu susținerea examenelor de BAC.

Î Codul învățămîntului nr. 293-XVI din 19 decembrie 2008 nu a fost promulgat de către Președintele Republicii Moldova, iar la reexaminarea acestuia de către Parlamentul Republicii Moldova de legislatura a XVIII-a, în ședința plenului din 03 decembrie 2009, nu a fost susținut de către legiuitor. Efortul nostru de a contribui la îmbunătățirea actului normativ în cauză a fost în van sau poate nu, dar am urmărit foarte atent evoluția lucrurilor la acest compartiment și insistăm asupra unor concluzii ce ar contribui la îmbunătățirea legislației naționale.

Participarea noastră proactivă la definitivarea proiectului Codului educației se bazează pe prevederile expres statuate de către legiuitor la art. 52 alin. (1) din Constituția Republicii Moldova și în art. 6 din Legea nr. 190-XIII din 19.07.1994 cu privire la petiționare. Astfel, am expediat în adresa autorităților publice ale statului un set de propuneri privind modificarea legislației, iar în acest caz vom reveni încă o dată, în mod special, la propunerile privind legislația în domeniul educației (proiectul Codului educației).

Participînd la discutarea proiectului Codului învățămîntului, am înaintat deja un șir de propuneri ce sînt reflectate într-un alt articol.

Codul învățămîntului nr. 293-XVI a fost adoptat la 19 decembrie 2008, însă a fost remis spre reexaminare de către Președintele Republicii Moldova. La 3 decembrie 2009 proiectul nr. 563 (Codul învățămîntului nr. 293-XVI din 19.12.2008) a fost supus reexaminării.

Totodată, prin Hotărîrea Guvernului nr. 278 din 14 aprilie 2010 pentru aprobarea Planului de activitate a Guvernului pe trimestrul II al anului 2010 [1], s-a stabilit: „Ministerele vor asigura procesul de consultare a părților interesate referitor la proiectele actelor normative incluse în Planul nominalizat”.

Proiectul actului legislativ cu privire la aprobarea proiectului Codului educației din Republica Moldova, responsabil Ministerul Educației, urma să fie prezentat la Guvern pînă la 21 iunie 2010.

Astfel, am propus a include în Codul educației unele acte legislative, ce vor fi expuse în anexe, ca fiind parte integrantă a acestui act legislativ.

Considerăm oportun să fie excluse normele concurențiale incluse în acest proiect (vezi: Codul cu privire la știință și inovare).

Denumirile unor articole abundă în „Dispoziții comune” și în proiect întîlnim zeci de articole cu aceeași denumire. Așadar, conside-

răm că textul proiectului urmează a fi redactat și corectat.

În continuare venim cu propuneri concrete privind îmbunătățirea proiectului Codului educației.

1. Urmează în mod obligatoriu a fi inclusă clauza de adoptare:

Parlamentul adoptă prezentul cod.

Clauza de adoptare este un element constitutiv al unui act legislativ și este obligatorie pentru toate actele legislative.

2. Propunem următoarea redacție a art.1:

Articolul 1. Scopul Codului educației al Republicii Moldova

Scopul Codului educației al Republicii Moldova (în continuare – Cod) constă în asigurarea cadrului juridic de organizare, funcționare și dezvoltare a sistemului de educație (educațional) din Republica Moldova. (arhitectura/structura sistemului educațional, în opinia noastră, este redată prin noțiunea “organizare” și nu este oportună includerea cuvîntului “proiectare”).

3. Propunem o nouă redacție a art. 2 alin. (1):

(1) Raporturile juridice din sfera educației sînt reglementate de către Constituția Republicii Moldova, prezentul Cod și alte acte normative.

(Actele normative abrogate se consideră a fi “inexistente”, deci

noi discutăm despre actele normative în vigoare. Prin "alte acte normative" se înțeleg și actele legislative (ex. Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova), actele normative ale Guvernului etc. În opinia noastră Codul educației trebuie să înglobeze nu numai prevederile a trei legi enumerate la art.164, ci și prevederile statuate în Legea nr.142-XVI din 7 iulie 2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I [2], de asemenea este necesar ca reglementările cu referire la ciclul II (masterat) prevăzute în hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 1455 din 24 decembrie 2007 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea studiilor superioare de masterat, ciclul II [3] să-și găsească oglindire în acest Cod.

Propunem următoarea redacție a alin. (2) :

(2) În cazul în care tratatele internaționale în domeniul educației, la care Republica Moldova este parte, stabilesc alte dispoziții decât cele prevăzute în prezentul Cod, se aplică dispozițiile tratatelor internaționale.

4. La art. 3 considerăm benefică redarea denumirilor termenilor utilizați prin alte caractere, spre ex.: *italic(cursiv)*.

5. La art. 6 lit. i) laicitatea învățământului.

(Laicitatea învățământului este de asemenea o prevedere constituțională și nu poți obliga pe nimeni să accepte religia în calitate de disciplină obligatorie, iar aceasta nu înseamnă că se exclude posibilitatea studierii **Religiei sai Istoriei religiei în calitate de disciplină opțională**.)

6. Articolul 10. Asigurarea priorității educației

(1) Învățământul public este gratuit. Pentru unele activități și

programe de studii se pot percepe taxe în condițiile stabilite de legislația în vigoare. *Dispozițiile art. 35 alin. (4) din Constituție relevă expres gratuitatea.*

Art. 10 alin. (3) Învățământul este susținut:

lit. c) din surse proprii, programe regionale și internaționale **(granturi)**;

Propunem următoarea redacție pentru art. 10 alin. (7).

(7) Statul garantează unele facilități la impozitarea persoanelor juridice, indiferent de forma organizatorică și/sau de proprietate, precum și a tuturor categoriilor persoanelor fizice, care investesc mijloacele proprii în dezvoltarea sistemului de educație, în condițiile legislației în vigoare.

7. Articolul 14. Dialogul social
Termenul **proiectează** nu este un know-how.

(2) Ministerul Educației trasează și aplică strategiile naționale de dezvoltare a sistemului de educație, în baza consultărilor cu instituțiile și autoritățile administrației publice centrale și cu principalii parteneri sociali.

8. Articolul 18. Structura sistemului de învățământ

(1) Sistemul de învățământ este structurat pe niveluri și cicluri:

a) nivelul 0 – educație timpurie și învățământ preșcolar;

b) nivelul I – învățământ primar;

c) nivelul II – învățământ gimnazial;

d) nivelul III:

- învățământ liceal;

- învățământ vocațional/tehnic secundar (școala vocațional/tehnică, liceul vocațional/tehnic);

e) nivelul IV – învățământ vocațional/tehnic postsecundar (colgiu);

f) nivelul V – învățământ superior:

- ciclul I: învățământ superior de licență;

- ciclul II: învățământ superior de masterat

g) nivelul VI – învățământ superior.

- ciclul III: învățământ superior de doctorat.

În cazul în care articolul este compus/format dintr-un singur alineat, acesta nu poate fi numerotat – vezi: prevederile art. 32 alin. (6), (7) din Legea nr. 780-XV din 27.12.2001 privind actele legislative [4]. *Considerăm că este necesar a stipula expres că masteratul este o formă de instruire obligatorie numai pentru un cerc restrâns de titulari ai diplomelor de licență, care doresc să activeze în calitate de cadru didactic în instituțiile superioare de învățământ, să se ocupe de cercetarea științifică prin doctorat și a acelor care doresc să-și aprofundeze nivelul de cunoștințe într-un domeniu anume. Trebuie să fie clar pentru titularul diplomei de licență că el poate fi angajat în câmpul muncii în baza diplomei ce o deține, iar masteratul este o formă de instruire de aprofundare a cunoștințelor și nu comportă caracter obligatoriu, după cum desprindem din discursurile unor rectori ai instituțiilor de învățământ din capitală.*

La art. 18 lit. g) propunem următoarea redacție:

g) nivelul VI – învățământ *post-universitar*.

- ciclul III: învățământ (cercetare) *prin doctorat*;

- **ciclul IV: învățământ (cercetare) postdoctorat.**

Considerăm că este necesară o corelare cu prevederile normelor Codului cu privire la știință și inovare.

9. Articolul 21. Fondarea instituțiilor de învățământ

Propunem art. 21 alin. (3) să fie expus în următoarea variantă:

(3) Instituțiile de învățământ private pot fi înființate, reorganizate în formele prevăzute de legislația civilă pentru organizațiile necomerciale și pot fi lichidate

la inițiativa persoanelor fizice sau juridice fondatoare, cu acordul Ministerului Educației. În denumirea instituției de învățământ private se va specifica tipul acesteia. Ministerul Educației va înainta Curții de Apel Chișinău o acțiune prin care va solicita dizolvarea instituției de învățământ private dacă există temeuri pertinente în acest sens.

10. Articolul 22. Procesul de învățământ

Propunem expunerea art. 22 alin. (1) în următoarea redacție:

(1) Procesul de învățământ, indiferent de forma organizatorică și juridică a instituției de învățământ, se desfășoară în baza standardelor educaționale, Curriculumului național, manualelor și ghidurilor metodologice, aprobate de Ministerul Educației, angajând resurse umane, didactice, logistice, tehnologice în acest sens/scop.

În opinia noastră se confundă două noțiuni: sistemul de învățământ și procesul de învățământ (vezi: art. 17 alin. (1) și art. 18 din proiectul prezentului Cod) Sistem – structură; proces/pocedură – etapele, modalitatea...).

Propunem o nouă redacție a art. 22 alin. (2).

(2) Procesul de învățământ reprezintă totalitatea etapelor necesare pentru a fi parcurse de către aplicant pînă la finalizarea acestora. Procesul de învățământ este axat pe proiectarea și realizarea obiectivelor educaționale generale, specifice și concrete, operaționalizabile la nivelul activităților didactico-educative desfășurate, de regulă, într-un cadru educațional instituționalizat.

Propunem completarea art. 22 alin. (3) cu următoarea propoziție:

Cca 70% din conținutul programelor și planurilor de studii pentru aceeași specialitate trebuie să fie identice pentru toate instituțiile de învățământ.

Actul eliberat de către instituția

de învățământ publică sau privată are aceeași valoare, aceeași forță juridică. Astfel este cert faptul că majoritatea disciplinelor, orelor trebuie să corespundă pentru etapa sau specialitatea dată, iar autonomia universitară nicidecum nu înseamnă anarhie totală.

11. Articolul 25. Managementul sistemului de învățământ

(3) Competențele organelor/structurilor manageriale centrale și teritoriale se stabilesc prin prezentul Cod, iar competențele structurilor manageriale instituționale – prin regulamentul-tip, regulamentele instituționale, cartea universitară (pentru instituțiile de învățământ superior), aprobate **în condițiile prezentului Cod.**

Conform prevederilor alin. (7) Funcțiile de promovare a politiciilor de cercetare, inovare și transfer tehnologic la nivel național, de management general al cercetării sînt exercitate de Agenția Națională pentru Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic, instituită prin hotărîre de Guvern.

(8) Agenția Națională pentru Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic activează în baza unui Regulament, aprobat de Guvern.

Astfel, sîntem în situația dualității de putere, și atunci ce facem noi cu Academia de Științe a Moldovei, Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică și cum aceste prevederi corelează cu dispozițiile actului normativ în vigoare – Codul cu privire la știință și inovare? Prin proiectul Codului educației se modifică sau se elimină/înlătură/distrug niște situații deja existente și reglementate expres prin alt act legislativ, cum ar fi Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova.

12. Articolul 26. Actele de studii
Propunem următoarea redacție:

(1) Instituțiile de învățământ gimnazial, liceal, vocațional/tehnic, superior (ciclul I și ciclul II) și postuniversitar (ciclul III și ci-

clul IV), de formare continuă eliberează persoanelor care au susținut examenele de absolvire acte de studii conform formularelor elaborate și aprobate de Ministerul Educației.

Propunem excluderea sintagmei “**ciclul III – diploma de studii superioare de doctorat**” de la art. 26 alin. (6) lit. d).

Propunem următoarea variantă pentru art. 26 alin. (6) lit. e):

**e) doctorat și postdoctorat:
ciclul III- diplomă de doctor;
ciclul IV- diplomă de doctor habilitat.**

13. Articolul 27. Dispoziții comune

Propunem completarea art. 27 alin. (2):

Învățământul general are două componente/este constituit din învățământul general obligatoriu (educația timpurie, învățământul preșcolar, primar, gimnazial) și învățământul general opțional (învățământul liceal). Art. 35 din Constituție [5], art. 26 din Declarația Universală a Drepturilor Omului relevă că Statul asigură și garantează pentru orice persoană/fiecare cetățean învățământul general obligatoriu pentru următoarele nivele de instruire: educația timpurie, învățământul preșcolar, primar și gimnazial. Învățământul liceal este unul opțional și trebuie să fie accesibil tuturor pe baza deplinei egalități în funcție de merit.

14. Articolul 28. Structura învățământului general

(1) Învățământului general include:

d) învățământ liceal: clasele X-XII.

Propunem completarea prevederilor statuate la art. 28 alin. (1) lit. d) cu următoarea propoziție: **Învățământul liceal este unul opțional și trebuie să fie accesibil tuturor pe baza deplinei egalități în funcție de merit.**

15. Articolul 31. Dispoziții comune

(1) **Educația timpurie și învățământul preșcolar includ instituțiile de educație timpurie și învățământ preșcolar de diverse tipuri, publice și private, cu diferite programe de funcționare, în conformitate cu standardele educaționale de stat.**

16. Articolul 38. Dispoziții comune

(1) **Învățământul liceal este nivelul de organizare a procesului didactic, care include clasele X-XII (XIII) și funcționează cu diferite filiere și profiluri.**

De ex., clasa a XIII-a există în Germania, însă învățământul liceal (Abitur) include clasele XI-XIII.

17. Articolul 41. Organizarea învățământului pentru persoanele cu cerințe educaționale speciale

(13) Pregătirea profesională a absolvenților cu cerințe educaționale speciale se efectuează, conform Nomenclatorului meseriilor (profesiilor) pentru instruirea și pregătirea cadrelor în învățământul vocațional/tehnic, în clasele de meserii din cadrul școlilor speciale, în cadrul școlilor vocațional/tehnice și, conform Nomenclatorului specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, în instituțiile de învățământ superior.

Propunem completarea art. 41 alin. (13) cu următoarea propoziție:

Nomenclatorul meseriilor (profesiilor) pentru instruirea și pregătirea cadrelor în învățământul vocațional/tehnic sînt expuse în anexa nr.1, iar în anexa nr.2 Nomenclatorul specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, care sînt părți integrante ale prezentului Cod.

18. Articolul 56. Organizarea sistemului managerial

(4) Instituțiile de învățământ general publice sînt subordonate autorităților administrației publice locale **de nivelul I și II.**

19. Articolul 60. Condițiile de

realizare a dreptului la învățământul vocațional/tehnic

(3) Studiile vocațional/tehnice se organizează:

20. Articolul 62. Școala vocațional/tehnică

Propunem următoarea redacție a alin. (5):

(5) Certificatul de calificare permite încadrarea în câmpul muncii, conform calificării obținute, precum și posibilitatea continuării studiilor în ultima clasă de liceu, în condițiile stabilite de Ministerul Educației.

În opinia noastră nu pot fi egale studiile secundare vocațional/tehnice cu studiile postsecundare vocațional/tehnice. Considerăm că trebuie să existe și există o mare diferență între nivelul de cunoștințe acumulat pe parcursul a trei ani de studii la treapta de învățământ secundar vocațional/tehnic și, respectiv, trei ani în cadrul unui colegiu (învățământului postsecundar vocațional/tehnic).

21. Articolul 64. Colegiul

(3) Cu acordul Ministerului Educației, studiile în colegiu pot fi organizate și în 2 trepte:

a) treapta I, învățământ vocațional/tehnic cu durata studiilor de 4 ani și eliberarea diplomei de baccalaureat;

b) treapta a II-a, învățământ vocațional/tehnic postsecundar cu durata de 2 ani și finalizarea studiilor cu eliberarea diplomei de studii vocațional/tehnice postsecundare.

După absolvirea studiilor (treapta I) persoana poate decide să aplice pentru studiile universitare, că doar durata acestora este de 3-4 ani, iar pentru a finaliza treapta a II-a (colegiul) este necesar să studieze 2 ani, altfel spus în cazul în care își continuă studiile la treapta a II-a după doi ani va deține o diplomă de absolvire a unui colegiu, iar în cazul cînd aplică pentru studii universitare după 3-4 ani obține o diplomă de licențiat. Se observă aplicarea unui principiu discriminatoriu, unde elevii după (3 ani)

BAC studiază doi ani, iar elevii după gimnaziu pentru a obține diplomele de BAC și de studii vocațional/tehnice postsecundare studiază 4+2=6 ani, deci durata studiilor este cu un an mai mare.

(5) Absolvenții colegiului:

c) își pot continua studiile în învățământul superior.

Constatăm că cel ce s-a decis, după I-a treaptă că va studia în anul III, iar deținătorul diplomei de absolvent al unui colegiu va fi înmatriculat la anul I.

22. Articolul 67. Calificările în învățământul vocațional/tehnic

Propunem următoarea redacție a art. 67 alin. (2):

(2) În instituțiile vocațional/tehnice pot fi obținute categoriile de calificare, în conformitate cu Clasificatorul unic de calificare a lucrătorilor din Republica Moldova prevăzut la anexa nr.3 a prezentului cod.

23. Articolul 70. Evaluarea curriculumului, a procesului educațional și a rezultatelor școlare în învățământul vocațional/tehnic

Evaluarea curriculumului, a procesului educațional și a rezultatelor școlare în învățământul vocațional/tehnic se reglementează prin Regulament, elaborat și aprobat de Ministerul Educației.

24. Articolul 71. Norma didactică în învățământul vocațional/tehnic

(2) Norma didactică de predare-evaluare și instruire practică reprezintă numărul de ore corespunzător activităților prevăzute în alineatul (1) al prezentului articol și constituie 40 de ore pe săptămîină. Codul muncii pentru categoriile respective prevede săptămîna de 35 de ore. Norma constituțională relevă faptul că, durata săptămîinii de muncă este de cel mult 40 de ore.

25. Articolul 77. Organizarea generală a învățământului superior

Propunem următoarea variantă a art. 77 alin. (2):

(2) Formarea profesională inițială se organizează prin studii superioare structurate în două cicluri:

a) studii superioare de licență – ciclul I;

b) studii superioare de masterat – ciclul II.

Propunem o nouă redacție a art. 77 alin. (3) lit. a):

a) studii doctorale și postdoctorale

/studii postuniversitare/doctorat și postdoctorat;

26. Articolul 79. Forme de organizare a studiilor superioare

Propunem următoarea redacție a art. 79 alin. (2):

(2) Studiile superioare de licență și masterat în domeniile arte, arhitectură, psihologie, medicină veterinară, medicină, farmacie, limbi moderne se pot organiza numai cu frecvență la zi.

Vezi: pct.4 al Notei la Anexa nr.1 din Legea nr.142-XVI din 7 iulie 2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I [6].

La alin.(3) art.79 propunem următoarea redacție:

(3) Studiile postuniversitare de doctorat se organizează în următoarele forme:

a) cu frecvență la zi;

b) la distanță /cu frecvență redusă.

27. Articolul 80. Tipurile și structura instituțiilor de învățământ superior

Propunem la art. 80alin.(1) excluderea sintagmei “școli doctorale”.

Propunem să fie exclus din art. 80 alin. (7) și respectiv renumerotarea următoarelor alineate sau expunerea alin. (7) în altă redacție:

(7) Școala doctorală (postuniversitară) este o subdiviziune, care realizează studii/cercetări aprofundate prin doctorat – ciclul

III în cadrul instituțiilor de învățământ superior și al instituțiilor din sfera de cercetare și inovare.

28. Articolul 84. Studii superioare de licență – ciclul I

(28) Admiterea la ciclul I al învățământului superior se organizează de instituția de învățământ la domeniile de formare profesională autorizate pe bază de concurs și în conformitate cu prevederile legislației în vigoare.

Propunem completarea art. 84 alin. (1) cu următoarea propoziție:

Primele studii superioare/prima facultate se realizează prin învățământ cu frecvență la zi.

sau

Candidații la studii superioare care aplică pentru prima facultate pînă la vîrsta de 25 de ani își vor putea satisface studiile numai prin învățământ cu frecvență la zi, exceptînd persoanele care dețin/au grade de invaliditate.

Propunem o nouă redacție pentru art. 84 alin. (2):

(2) La concursul de admitere la ciclul I pot participa deținătorii diplomei de bacalaureat (studii liceale), diplomei de absolvire a învățământului postsecundar vocațional/tehnic (a actului echivalent de studii (tehnicum/colegiu)), diplomei de studii superioare sau diplomei de licență recunoscute de autoritatea abilitată la nivel național.

(6) Studiile superioare de licență se finalizează cu examen de licență, care constă din 2 probe și susținerea unui proiect de teză de licență. Modelul și numărul de probe pentru examenul de licență se stabilesc de senatul instituției.

(7) Deținătorii diplomei studii superioare de licență au dreptul să se angajeze în câmpul muncii în conformitate cu cadrul ocupațional sau pot continua studiile la ciclul II – studii superioare de masterat.

29. Articolul 85. Studii superioare de masterat – ciclul II

(7) Studiile superioare de masterat:

a) aprofundează și extind formarea inițială din ciclul I (licență) și asigură specializarea într-un domeniu de formare profesională;

b) constituie baza obligatorie pentru continuarea studiilor la ciclul III – studii superioare de doctorat.

La art. 85 alin. (7) lit. b) cuvîntul “superioare” se exclude.

(8) Studiile de masterat constituie 90-120 de credite de studii transferabile, respectiv 30 de credite pentru un semestru de studii.

Urmeză ca legiuitorul să decidă care alineat va rămîne (3) sau (8), deoarece acestea sînt identice, altfel spus dispozițiile alin.(3) se repetă la alin.(8), deci este necesară excluderea alin.(8) și renumerotarea celorlalte alineate.

(13) Numărul de locuri finanțate de la bugetul de stat reprezintă cel puțin 50% din numărul de absolvenți ai ciclului I – studii superioare de licență, finanțate de la bugetul de stat.

La alin.(13) este discutabilă sintagma “cel puțin 50%”. Masteratul nu trebuie transformat într-o etapă obligatorie de finalizare a studiilor superioare, deoarece studiile superioare de licență, ciclul I sînt studii superioare complete pentru majoritatea studenților și acestea se pot încadra în câmpul muncii. Banul public trebuie investit ponderent în educație, însă prioritar la formarea individului: grădiniță și învățământul primar. Masteratul este obligatoriu pentru unele categorii anume, astfel vor putea concura cei mai pregătiți studenți.

Propunem următoarea variantă la art. 85 alin. (13):

(13) Numărul de locuri finanțate de la bugetul de stat reprezintă cel puțin 25% din numărul de absolvenți ai ciclului I – studii superioare de licență, finanțate de la bugetul de stat.

(19) Deținătorul diplomei de studii superioare de masterat poate

să-și continue studiile la ciclul III – studii superioare de doctorat.

Propunem următoarea redacție a art. 85 alin. (19):

(19) Deținătorul diplomei de studii de masterat poate să-și continue studiile la ciclul III – studii postuniversitare de doctorat.

(22) Toate tipurile de studii de masterat permit absolvenților continuarea studiilor la ciclul III – studii superioare de doctorat.

Propunem următoarea redacție a art. 85 alin. (22):

(22) Toate tipurile de studii de masterat permit absolvenților continuarea studiilor la ciclul III – studii postuniversitare de/prin doctorat.

30. În titlu și în tot textul art. 87 cuvântul “superioare” se substituie prin cuvântul “postuniversitare”.

Articolul 87. Studiile **superioare** de doctorat – ciclul III

Cum rămîne cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare? Aceste aspecte sînt deja reglementate în Codul cu privire la știință și inovare.

31. Articolul 88. Studiile postdoctorale

Reiterăm faptul că aspectele respective sînt reglementate deja în Codul cu privire la știință și inovare.

32. Articolul 94. Evaluarea în învățămîntul superior

Propunem următoarea redacție pentru art. 94 alin. (4) lit. c):

c) examenul de susținere a tezei de doctorat, pentru ciclul III de studii postuniversitare.

33. Articolul 99. Organele manageriale și consultative instituționale

(8) Studenții ciclurilor I și II (III) participă în procesele de guvernare, fiind reprezentați în organele administrative și consultative ale instituției de învățămînt superior (Senatul și Consiliul facultății) în proporție de cel puțin 15% din numărul membrilor acestora. *Totodată, menționăm faptul că studenții ciclului III sînt doctoranzi.*

34. Articolul 100. Administrarea instituțiilor de învățămînt superior

(10) Decanii facultăților, șefii de catedră în instituțiile de învățămînt publice se aleg în baza regulamentelor instituționale. *Cum rămîne cu alegerea decanilor facultăților, șefilor de catedră în instituțiile de învățămînt private?*

(11) Posturile de conducere electivă în învățămîntul superior se ocupă prin concurs, pe un termen de 5 ani și pot fi deținute de una și aceeași persoană nu mai mult de 2 mandate consecutive.

Să înțelegem că prevederile alin. (11) se referă inclusiv la posturile de conducere electivă din instituțiile de învățămînt superior private?

35. Articolul 105. Cercetarea științifică în învățămîntul superior

(9) Finanțarea cercetărilor în învățămîntul superior de la bugetul de stat se realizează în bază de concurs, organizat de Agenția Națională pentru Cercetare, Inovare și Transfer Tehnologic. **Cum rămîne cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare?**

36. Articolul 106. Personalul din învățămîntul superior

(2) Conferențiar universitar și profesor universitar sînt titluri științifico-didactice, care se conferă, în funcție de domeniul de activitate științifico-didactică, (de către) Senatul instituției de învățămînt superior și se aprobă de Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățămîntul Superior și Cercetare. **De ce nu continuăm ideea/gîndul cu referire și la CNAA (Consiliul Național pentru Acreditare și Atestare)[7], care de altfel, este unul funcțional, sau ANACISC (Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățămîntul Superior și Cercetare) urmează să substituie CNAA?**

(3) Conferirea titlurilor științifice și științifico-didactice se reglementează printr-un Regulament, aprobat de Guvern.

Cum corelează aceste preve-

deri statuate la art. 106 alin. (3) din Codul educației cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare? Se vede clar că este o luptă fățișă între Ministerul Educației și Academia de Științe a Moldovei.

(4) Personalul de conducere din învățămîntul superior se constituie din: rector, prorector, decan, șefi de subdiviziuni etc.

37. Articolul 108. Normarea activității științifico-didactice și de cercetare în învățămîntul superior

(10) Suma totală a orelor de muncă dintr-o normă științifico-didactică, realizată prin cumularea ponderilor activităților menționate în alineatul (1) al prezentului articol, este de 40 de ore pe săptămînă. **Conform prevederilor constituționale statuate expres la art.43 alin.(3) „Durata săptămînii de muncă este de cel mult 40 de ore, iar printr-o altă normă legală, legiuitorul dezvoltînd prevederea normei constituționale, stipulează clar că pentru anumite categorii de salariați a căror muncă implică un efort intelectual și psiho-emoțional sporit, durata timpului de muncă se stabilește de Guvern și nu poate depăși 35 de ore pe săptămînă.**

38. Articolul 142. Misiunea de bază a personalului didactic

(4) În instituțiile de învățămînt private de tip gimnazial, liceal, vocațional/tehnic și superior cel puțin 50% din cadrele didactice trebuie să fie angajate cu norma de bază în instituția de învățămînt respectivă. Propunem substituirea cifrei „50” cu/prin „65”.

39. Articolul 151. Atribuțiile Guvernului

Guvernul:

d) confirmă rectorii instituțiilor publice de învățămînt superior;

În proiect aceasta era definită ca o competență atribuită Ministerului Educației.

40. Articolul 152. Atribuțiile Ministerului Educației

m) avizează conferirea titlurilor științifico-didactice;

În acest caz este deja clar că tacit se acceptă rolul CNAA.

41. Articolul 153. Atribuțiile direcțiilor de învățământ

(3) Directorul direcției de învățământ este ales prin concurs și este numit în funcție prin ordinul ministrului educației, prin coordonare cu autoritățile administrației publice locale de nivelul II, pe un termen de 4 ani, nu mai mult de 2 termene consecutive. **De ce nu 5 ani, oare durata termenului respectiv comportă o conotație politică?**

42. Articolul 156. Modalitățile de finanțare și gestionare financiară a învățământului

(10) Instituțiile de învățământ se eliberează de plata tuturor impozitelor, inclusiv a impozitului funciar. **Totodată, aceste prevederi urmează a fi corelate cu prevederile Codului fiscal.**

(11) Produsele de fabricație proprie ale cantinelor din instituțiile de învățământ sînt scutite de taxa pe valoare adăugată. **Considerăm oportun reflectarea acestor prevederi și la art. 103 din Codul fiscal.**

43. Articolul 164.

La data intrării în vigoare a prezentului cod, se abrogă Legea învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995, Legea nr. 1257-XIII din 16 iulie 1997 cu privire la evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ din Republica Moldova și Legea nr. 423-XIV din 4 iunie 1999 privind aprobarea Regulamentului de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ.

Urmare includerii dispozițiilor prevăzute în Legea nr. 142-XVI din 7 iulie 2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior, ciclul I și în Legea nr. 1070-XIV din 22.06.2000 privind aprobarea Nomenclatorului specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățământ superior și mediu de specialitate

în proiectul Codului educației, actele mai sus citate urmează a fi de asemenea abrogate.

44. Articolul 166. Prezentul Cod intră în vigoare *la data publicării sau* **Prezentul cod intră în vigoare la 3 luni de la data publicării.**

Constatăm că la definitivarea proiectului nominalizat s-a ținut cont de numeroase propuneri principiale, formulate de către noi. Totodată, prevederile acestui proiect nu au fost sincronizate suficient cu cele ale Codului cu privire la știință și inovare, în care sînt stabilite bazele managementului științei tuturor instituțiilor din țară, abilitate cu dreptul de a efectua cercetări științifice. Prevederile expuse în proiectul Codului Educației necesită asigurarea unei coerențe cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare. În concluzie, este posibilă și o altă variantă de compromis/consens între Ministerul Educației și Academia de Științe a Moldovei prin comasarea proiectului Codului educației cu Codul cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova, astfel unificîndu-le să fie adoptat un singur act legislativ – Codul educației și științei al Republicii Moldova.

Contribuind la îmbunătățirea cadrului legislativ, inclusiv în domeniul educației, în opinia noastră, adevărul, în ultimă instanță, nu întotdeauna este deținut de către funcționarul public. Considerăm că a sosit deja și timpul să spunem lucrurilor pe nume și să nu perpetuăm promovarea unor dispoziții tranzitorii sau derogări, excepții de la lege ani în șir. De exemplu, în temeiul art. 27 alin. (2) din Legea învățământului nr. 547-XIII din 21.07.1995, admiterea în instituțiile superioare de învățământ a fost relevată corect în pct. 20 din Anexa la Ordinul Ministerului Educației nr. 454 din 03 iunie 2011 cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și desfășurare a admi-

terii la studii superioare de licență (ciclul I) în instituțiile de învățământ superior din Republica Moldova [8]. Actualmente, sperăm ca reglementarea în cauză să suporte unele modificări, astfel stabilind un cadru normativ exhaustiv. Examele de bacalaureat (BAC) urmează a fi susținute exclusiv în cadrul liceelor. **Instituțiile superioare de învățământ au o cu totul altă menire, decît cea de a organiza BAC-ul.**

BAC-ul nu trebuie divinizat. Rezultatele absolvenților liceelor ne-ar bucura nespus de mult, dacă acestea ar putea fi confirmate de nivelul de cunoaștere/cunoștințe al elevilor. **Note foarte mari – cunoștințe zero.** Iată un moment trist preluat din *Făclia*: „Profesorul: Ionel, cum o să susții tu BAC-ul cu asemenea cunoștințe? Elevul: Cu asemenea cunoștințe sau asemenea relații?” Este inadmisibil faptul ca numărul contestațiilor să atingă cifra de cca 30.000. *E ceva putred cu BAC-ul în Moldova, nu în Danemarca!*

Ne-am expus părerea privitor la modul de înmatriculare în cadrul instituțiilor superioare de învățământ încă în anul 2005. Este îmbucurător faptul că propunerile noastre nu au rămas fără atenție.

Propunem ca începînd cu anul 2011 înmatricularea în instituțiile de învățământ, ciclul I să se efectueze în felul următor: **La concursul de admitere la ciclul I pot participa deținătorii diplomei de bacalaureat, diplomei de studii medii de specialitate (colegiu), diplomei de studii superioare universitare, diplomei de licență sau a actului echivalent de studii.**

Cu regret, prin tîrg, circulă diferite zvonuri, dar este regretabil faptul că unii specialiști din cadrul Ministerului educației tratează problema în mod diferit și după bunul lor plac. În mass-media au fost publicate, în opinia noastră, unele dezinformări la acest compartiment.

Insistăm și considerăm oportun a reglementa expres în Codul educației aspectul legat de înmatricularea la ciclul I a deținătorilor diplomei de studii medii de specialitate (colegiu), diplomei de studii superioare universitare, diplomei de licență sau a actului echivalent de studii obținut/eliberat pînă în anul 2005, inclusiv, fără obligarea ulterioară a acestora de a suține examenele de bacalaureat (BAC-ul).

În Europa, actualmente, învățămîntul superior își caută noi abordări pentru a se alinia procesului de la Bologna. Rămîn îngrijorările noastre, pentru că responsabilitatea revine în continuare universităților, pentru a așeza în acest cadru al legii conținutul în așa fel, încît păstrînd ce avem mai bun – tradițiile școlii naționale – să venim în acest cadru alineat procesului de la Bologna. **Este evident că “mai binele” este dușmanul binelui.**

În temeiul prevederilor art.35 din Constituție, dreptul la învățatură este asigurat și garantat de către Stat. Conform prevederilor normei constituționale statuate expres de către legiuitor la art.54, exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngeri decît celor prevăzute de lege. Legiuitorul la art. 27 alin.(2) din Legea învățămîntului nr. 547-XIII din 21.07.1995, statuează: **Admiterea în ciclul I al învățămîntului superior se efectuează de instituțiile de învățămînt prin concurs, în baza criteriilor generale stabilite de Ministerul Educației.**

Parlamentul Republicii Moldova prin adoptarea Legii nr.142-XVI din 7 iulie 2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățămînt superior, ciclul I, **consacră începutul unei noi etape a procesului de studii universitare odată cu aderarea la procesul de la Bologna.**

Din prevederile legale citate, deducem faptul că reglementările cu privire la deținerea unei diplome de bacalaureat (BAC) este obligatorie începînd cu anul de studii 2005-2006 pentru persoanele aspirante la studii superioare, cu unele excepții asupra cărora am reflectat mai sus.

Un drept cîștigat nu poate fi reprimat/restrîns. **Impunerea deținătorilor diplomelor de studii medii de specialitate și a instituțiilor superioare de învățămînt care au absolvit respectivele instituții de învățămînt pînă în anul 2005 să susțină BAC-ul este o rușine națională. Nu există nici un temei legal de a impune deținătorii diplomelor în cauză de a susține examenele de bacalaureat.**

Paradox moldovenesc: *Diploma de bacalaureat (corect ar fi atestat/certificat al absolventului de liceu) este mai importantă decît o diplomă de studii medii de specialitate (colegiu) și chiar diplomă de studii superioare etc.*

Să nu ne ascundem după deget și să nu invocăm argumente de genul „acestea sînt rigorile procesului de la Bologna”. Dacă vecinii și prietenii promovează nihilismul juridic, atunci nu-i nimic de mirare, doar e ceva specific. Noi trebuie să avem o legislație coerentă, totodată acordînd prioritate tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte și bunelor practici în domeniu.

Diploma de bacalaureat (BAC) eliberată elevilor absolvenți ai unui liceu nu este identică cu diploma *Bachelor*, care se eliberează absolvenților unor instituții superioare de învățămînt din țările occidentale.

Conform dispoziției stipulate la art. 20 alin. (1) din Legea învățămîntului nr. 547-XIII din 21.07.1995, **Învățămîntul liceal asigură o pregătire teoretică fundamentală și formarea unei ample culturi generale, necesare**

re pentru continuarea studiilor în învățămîntul superior, mediu de specialitate sau în instituții de învățămînt secundar profesional.
No comment.

În temeiul art. 26 alin. (9) din legea citată, **Absolvenții învățămîntului superior pot urma o nouă specializare cu taxă de studii, în condițiile stabilite de Ministerul Educației.**

Regulamentul de organizare și desfășurare a admiterii la studii superioare de licență (ciclul I) în instituțiile de învățămînt superior din Republica Moldova este elaborat în conformitate cu art.27, alin.(2) din Legea învățămîntului nr.547-XIII din 21 iulie 1995.

La concursul de admitere la învățămîntul de zi, precum și la învățămîntul cu frecvență redusă nu se stabilește limita de vîrstă. Anterior limita de vîrstă (35 de ani) era stabilită numai pentru admitere la învățămîntul de zi. **Cenzul de vîrstă a fost exclus, însă problemele celor care se află la a doua tinerețe persistă, deoarece aceste categorii de persoane dornice să mai facă o facultate, dețin diplome de studii medii de specialitate și/sau superioare, și nu dețin diplomă de bacalaureat (BAC). Argumentul forte este că dacă la momentul respectiv noi aveam BAC-ul existent, atunci e limpede că titularii diplomelor de studii medii de specialitate și studii superioare susțineau cu brio aceste examene. Astăzi susținerea BAC-ului pentru aceste persoane este calificat a fi un lucru înjositor, insultător prin care se desconsideră tot nivelul lor de pregătire confirmat și prin diplomele de studii medii de specialitate și studii superioare etc.** Condițiile unui stat nu sînt recomandări, și mai mult, nu sînt obligatorii pentru Republica Moldova. Recomandările structurilor europene e cu totul alt lucru, o altă „mîncare de pește”. *Persoana care dorește să-și continue studiile într-un alt stat ur-*

mează să se conformeze rigorilor impuse de către statul respectiv.

În opinia noastră, toți acei care au absolvit instituțiile de învățământ (medii de specialitate (colegiu) și superior) pînă în 2005 nu cad sub incidența Programului/Procesului de la Bologna și nu sînt obligați să aibă bacalaureatul, însă vor fi nevoiți să-l dea numai dacă vor urma o altă facultate în străinătate, în cazul în care se solicită diploma de BAC (*Abitur*).

Astfel, **Ministerul Educației nu ar trebui să aștepte citații în instanța de judecată privind contestarea unui act administrativ prin care studenții (posesorii diplomelor de studii medii speciale și superioare eliberate pînă în anul 2005) sînt obligați să susțină BAC-ul, altminteri nu sînt admiși la examenul de licență.** Prostia omenească nu are margini. BAC-ul este obligatoriu pentru studenții admiși în baza atestatului de studii medii de cultură generală, însă să sperăm că începînd cu anul 2011 aceasta va deveni istorie.

Paradoxal, absolventul a două sau trei facultăți, chiar și titularul diplomei de doctor, doctor habilitat, este impus să susțină probe inferioare (BAC), avînd în vedere rezultatele deja înregistrate. Reiterăm, conform dispoziției stipulate la art. 20 alin. (1) din Legea învățămîntului [9] nr. 547-XIII din 21.07.1995, **Învățămîntul liceal asigură o pregătire teoretică fundamentală și formarea unei ample culturi generale, necesare pentru continuarea studiilor în învățămîntul superior, mediu de specialitate sau în instituții de învățămînt secundar profesional.**

Între treptele de învățămînt și valoarea diplomelor obținute/deținute există o ierarhie: 1. Învățămîntul superior. 2. Învățămîntul mediu de specialitate (colegiu). 3. Învățămîntul liceal; învățămîntul mediu de cultură generală.

Propunem includerea expresă în

proiectul Codului educației a reglementării privind **înmatricularea la ciclul I a deținătorilor diplomelor de studii medii de specialitate (colegiu), diplomelor de studii superioare universitare, diplomelor de licență sau a actului echivalent de studii obținut/eliberat pînă în anul 2005 inclusiv, fără obligarea ulterioară a acestora de a susține examenele de bacalaureat (BAC-ul).** Propunem ca aceeași sintagmă să-și găsească reflectare și în proiectul ordinului Ministerului Educației *cu privire la aprobarea Regulamentului de organizare și desfășurare a admiterii la studii superioare de licență (ciclul I) în instituțiile de învățămînt superior din Republica Moldova.*

Așadar, jumătățile de măsură – un pas înainte, doi pași înapoi, cum se întîmplă la noi, nu ne vor ajuta să creem un sistem educațional performant. Promovăm opinia că școala trebuie să dea nu numai cunoștințe, ci și competențe, abilități, deprinderi practice de viață, pentru a putea fi aplicate într-un sistem social și economic concurențial, unde cel mai bun va reuși, și numai astfel, în întreaga societate în capul mesei va sta principiul meritocrației.

Referințe bibliografice

1. Hotărîrea Guvernului nr. 278 din 14 aprilie 2010 pentru aprobarea Planului de activitate a Guvernului pe trimestrul II al anului 2010. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 54-55 din 16 aprilie 2010.

2. Legea nr.142-XVI din 7 iulie 2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și a specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățămînt superior, ciclul I. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 101-103 din 29 iulie 2005, art.476.

3. Hotărîrea Guvernului nr. 1455 din 24.12.2007 pentru aprobarea Regulamentului cu privire la organizarea studiilor superioare de masterat, ciclul II. Monitorul Oficial al Repu-

blicii Moldova nr. 5-7 din 11.01.2008, art. 25.

4. Legea nr. 780-XV din 27.12.2001 privind actele legislative. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 36-38 din 14.03.2002, art. 210.

5. Art. 35 din Constituția Republicii Moldova.

6. Legea nr.142-XVI din 7 iulie 2005 privind aprobarea Nomenclatorului domeniilor de formare profesională și al specialităților pentru pregătirea cadrelor în instituțiile de învățămînt superior, ciclul I. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 101-103 din 29 iulie 2005, art. 476.

7. www.cnaa.md

8. www.edu.md

9. Art. 20 alin. (1) din Legea învățămîntului nr. 547-XIII din 21.07.1995. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 62-63 din 09.11.1995, art. 692.